א) [א]כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד [ב]צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק ההוא תברא דהוה חתים עליה רב ירמיה בר אבא אמרה ליה לאו אנא הואי אמר לה [ג]איברא אנת הות אמר אביי אע"ג דצורבא מרבנן לאו אורחיה למידק כיון דדק דק אמר אביי [ד]האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא נידבר עם הארץ בהדיה דלמא מחלפו לה מיניה: והבעל נותן שכר וכו': מאי טעמא דאמר קרא [ו]וכתב ונתן והאידנא דלא עבדינן הכי [ז]שדיוהו רבנן אאשה כי היכי דלא לשהייה: כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו וכו': [ח]פשיטא לא צריכא בעיסקא: כותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח וכו': פשיטא לא צריכא [ה]במוכר שדהו מפני רעתה: אין כותבין שטרי אירוסין וכו': פשיטא לא צריכא דאפילו צורבא מרבנן דניחא ליה לחמוה לקרוביה: אין כותבין שטר אריסות וקבלנות וכו': פשיטא לא צריכא בבורה: אין כותבין שטרי בירורין אלא מדעת שניהם וכו': [ט]מאי שטרי בירורין הכא תרגימו שטרי טענתא רב ירמיה בר אבא אמר [י]זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד: ר"ש בן גמליאל אומר לשניהם כותבין שנים לזה בעצמו ולזה בעצמו: [כ]לימא בכופין על מדת סדום קא מיפלגי דמר סבר כופין ומר סבר אין כופין לא דכולי עלמא כופין והכא היינו טעמא דר"ש בן גמליאל דאמר ליה לא ניחא לי דתהוי זכותך גבי זכותי [ל]דדמית עלאי כי אריא ארבא: **מתני'** [מ]מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר לו אם לא [נ](נתתי) לך מכאן ועד יום פלוני תן לו שטרו הגיע זמן ולא נתן רבי יוסי אומר יתן רבי יהודה אומר [ס]לא יתן: **גמ'** במאי קמיפלגי [ע]ר' יוסי סבר אסמכתא קניא ורבי יהודה סבר [פ]אסמכתא לא קניא [צ]אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב הלכה כרבי יוסי כי אתו לקמיה דרבי אמי אמר להו וכי מאחר שרבי יוחנן מלמדנו פעם ראשונה ושניה הלכה כרבי יוסי אני מה אעשה ואין הלכה כרבי יוסי: **מתני'** [ק][ס]מי שנמחק שטר חובו [ט]מעמיד עליו עדים ובא לפני בית דין ועושין לו קיום איש פלוני בן פלוני נמחק שטרו ביום פלוני ופלוני

כיון שהגיד. נפקא לן במסכת שבועות (דף לג.) מאם לא יגיד [ויקרא ה]: **צורבא מרבנן.** כגון רב ירמיה בר אבא לאו דרכיה למידק ולהכיר נשים כל כך והגדה קמייתא שאמר דלאו איהי היא לאו כלום היא ולא מיקרי חוזר ומגיד כמה שאמר לבסוף את היא אלא שנשתנה קולך דכיון דאמר השתא דקדקתי יפה סמכינן עליה ומהימנינן ליה: **אע"ג.** דאמור רבנן צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק כגון רב ירמיה שטען תחלה שלא הכירה אפי' הכי כיון דאמר דקדקתי יפה עתה ומכירה סמכינן עליה כדאמרי' גבי רב ירמיה שסמכינן על מה שאמר לבסוף דכיון דדק דק: **נידבר.** לנהוג: **עם הארץ.** שמסתכל ומכיר נשים: ה"ג **מאי טעמא דאמר קרא וכתב ונתן: והאידנא דלא עבדינן הכי כו'.** אלא נהגו שהאשה נותנת שכר: **דלא נשהייה.** בשביל השכר שאינו רוצה ליתן ותתעגן: **איידי דתנא רישא כו'** לא גרסינן ושיבוש הוא. ויש מפרשים דאשוכר קאי ולמימרא דאיהי יהבה השכר ולא הבעל ואיידי דתנא רישא בדידיה משום גט שהבעל נותן שכר תנא נמי בדידיה גבי שובר ולאו דוקא ואין זה שיטת גמרא למיתניה בדידיה שיקרא משום רישא: **עיסקא.** מעות למחצית שכר: **מפני רעתה.** מום גדול שבה או רחוקה ממנו וסד"א יתן הוא שכר (א) דהגלה דידיה הוא וכדכתיב הקונה אל ישמח והמוכר אל יתאבל (יחזקאל ז) וכדאמרי' אינשי (בבא מציעא דף נא.) זבנת קנית זבין אוביד: **אפי' צורבא מרבנן.** החתן סד"א חמיו יתן כל השכר שהרי משיא בתו לתלמיד חכם: **בבורה.** שצריך להובירה שנה או שנתים ואין ריוח עתה למקבל: **הכא תרגימו.** בבבל: **שטרי טענתא.** שני סופרי הדיינין היו כותבין טענות אנשי הריב כדי שלא יהו טוענין וחוזרין וטוענין ועל פי אותן טענות פוסקין הדיינין את דינם: **זה בורר לו.** דיין אחד כו' והיו כותבין בשטר פלוני בירר לו דיין פלוני ופלוני בירר לו את פלוני: **לימא בכופין על מדת סדום קמיפלגי.** מדת סדום כדתנן (אבות פ"ה מ"י) האומר שלי שלי שלך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום. לימא ת"ק סבר שניהם נותנין שכר (ב)ונותנין שטר אחד בין שניהם ואם יאמר אחד מהם לא אתן השכר כי אני חפץ שיהא לי שטר אחד לבדי ולך שטר אחר ויהיה שלי שלי ושלך שלך כופין אותו ועושין אחד כי מה שאמר מדת סדום היא ור"ש [נ"א] סבר אין כופין: ומשנינן **לא דכ"ע כופין.** וטעמא דר"ש משום דקפיד אין זו מדת סדום שהרי חסר הוא הרבה בדבר אם יכתבו שטר אחד לשניהם דאמר לא ניחא לי דתיהוי זכותי בשטר אחד אצל זכותך: **דדמית עלאי כאריא ארבא.** כל שעה שתראה הכתב תבא עלי בעלילות טענותיך הכתובים בו ושם תראה טענותי מה שטענתי מה שנגלה לידי מריבה כי איש מריבות אתה: **מתני' והשליש את שטרו.** המלוה והלוה הפקידוהו ביד שליש שהרי טורח היה להם לכתוב שובר וסמכו על השליש שיעשה דבר לעתיד ותסמוך שמשום בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן וכשיגיע הזמן יאחם ולא יוכל לקיים: **לא קניא.** ואינו נתפס בתנאו ולא יפסיד בכך. ודיני אסמכתא מפורשים בב"מ בפ' איזהו נשך (דף סו:) ובפ' המקבל (שם קד:): **כי אתו לקמיה דרבי אמי.** דיני אסמכתא: **וכי מאחר שמעת ראשונה ושניה.** כלומר כמה פעמים לימדנו רבי יוחנן הלכה כר' יוסי אני מה אעשה והיאך אומר לא קניא ופסיק גמרא **ואין הלכה כר' יוסי.** אף על פי שנימוקו עמו דאסמכתא לא קניא אלא אם כן קנו מיניה בבית דין חשוב ובדלא אניס כדאמר במסכת נדרים (דף כז:): **מתני' מי שנמחק שטר חובו.** מעלמו שנשטשט או שנפלו עליו מים: **מעמיד עליו עדים.** היודעים מלומתי נכתב ומה (ג) כתוב בו והם עושין לו קיום בפני בית דין וכותבין לו מה שהיה כתוב באותו השטר והזמן והמעות: **נמחק שטרו.** שהיה כתוב ביום פלוני ופלוני ופלוני היו עדים שהיו חתומים בו כל זה כותבים אלו המקיימין ואחר כך חותמין את שמותם בסוף:

כיון דדק דק. וא"ת היכא דאמר מתחלה לאו איהי היא אמר שיכול (ג) להחזיר כ"ש כשאומר מתחלה זאת היא דנאמן אע"פ שאין דרכו להסתכל בהן תריץ ה"ק כיון דדק דק ואם רוצה לחזור אינו חוזר ומגיד: (ד) **אמר** רב נחמן אמר רבה בר אבוה. גרסינן אין הלכה ולא גרסינן הלכה והכי משמע בפרק ארבעה נדרים (נדרים דף כז.) ההוא דאזיל ואתפיס זכוותיה בב"ד אמר אי לא אתינא עד ל' יומי ליבטלו זכוותיה ולא אתא אמר רב הונא בטילן זכוותיה ופריך מרב נחמן דאמר אין הלכה כר' יוסי דאמר אסמכתא קניא ואמאי בטילן זכוותיה וכן הגירסא כתובה ברוב ספרים (ה) תימה דאמרי' באיזהו נשך (ב"מ דף סו. ושם) אברייתא אמר רב נחמן אפי' בשעת מתן מעות לא קנה על ההיא דהלוהו על שדהו וא"ל אם (ו) לא נתן לך כו' איתיביה רבא כו' [אומר אני] אסמכתא קניא ומניומי אומר אסמכתא לא קניא ופירש רש"י ומניומי החזירני מדברי אבל הייתי רגיל לומר קניא כדמשמע מתני' (ז) דפריכא ליה מינה ומאי קאמר מניומי החזירני אדרבה רבה בר אבוה רבו החזירו ועוד הקשה רבינו תם דרב הונא אדרב הונא דהתם קאמר אסמכתא קניא דבשעת מתן מעות קנה הכל והיכי פריך [ט]בריש נדרים (דף כז:) מהא דאמר רב נחמן אסמכתא לא קניא והא סבירא ליה קניא ומתרץ ר"ת אפילו לא קניא אסמכתא בעלמא התם באיזהו נשך (שם) קניא טפי משום דעשה לו טובה שהלוה לו וגומר בדעתו להקנותו יותר ועוד דתפיס מלוה ואין אני מבין בזה דהא דרב נחמן (ח) עשה לו כמו כן טובה ומיהו מה שנתן הטעם דתפיס אתי שפיר דהא דרב נחמן לא תפיס אלא שליש אלא כדרב הונא דהכא מליעא דתפיס המלוה הקרקע במשכון ומהאי טעמא נמי אתי שפיר לרב נחמן דאמר אף לאחר מתן מעות קנה הכל וגם שהולך מניומי להחזירו אע"פ שהיה יודע מילתיה דרבה בר אבוה ועוד י"ל לרב הונא שכל אסמכתא שאין דעת כל אחד ואחד (ט) שתהיה האסמכתא ואין אומרים כלל אלא להסמיך חברו על דבריו אבל התם אין זה להסמיכו על דבריו אלא לגמרי הלוהו על מנת שתשקע בידו אם לא יפרעהו עד שלש שנים ומהאי טעמא נמי אתי שפיר לרב נחמן: **מעמיד** עליו עדים. נראה שמועיל לענין זה שעושין אותו מלוה בשטר בעדות דבשביל החתומים הבאים אחרי כן לא היה אלא מלוה ע"פ וקיום הסטר עושין ב"ד ולא כפי' רשב"ם שהעדים עושין אותו: **ובא** לפני ב"ד. ודוקא נקט ב"ד דאלימי לאפקועי ממונא ולקמן נמי מיירי שמביא עדים על ההיא דמי שפרע קצת חובו בגמרא מקרעין את השטר כו':

ופלוני

גמ'

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ג מהל' עדות הלכה ה סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' כט סעיף א:
עב ב טוש"ע אה"ע סי' קי סעיף א בהג"ה:
עג ג פי' בהשגות הראב"ד בפכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה ג [וברב אלפס יבמות פ"ד דף נח.]:
עד ד מיי' פכ"ד מהל' מלוה הלכה ג ופ"ב מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נד וסי' נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף א:
עה ה (מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה א) סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף ב:
עו ו מיי' שם ע"ש וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' יג סעיף ב:
עז ז ח מיי' פי"א מהל' מכירה הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' נה סעיף א וסי' רז סעיף יג:
עח ט מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הלכה יב ועי' בהשגות ובמ"מ סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מא סעיף א וסי"ב:

◆

מוסף רש"י

כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. דבר המתקיים את הראשון, דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד, אהגדה קמייתא קפיד קרא (סנהדרין מד:) דגבי עדות מלה הגדה כתיבא אם לא יגיד וגו' (כתובות יח:). **מדת סדום.** שלי שלי (ערובין מט.) לא היו עושין טובה (כתובות קג:) זה נהנה וזה לא חסר (לעיל יב:) אין מהנה לחבירו אע"פ שאין חסר בכך כלום (לעיל יב.). **כי אריא ארבא.** כאריה אורב (ב"ח קא.). **והשליש את שטרו.** הפקידו ביד נאמן, לפי שהלוה סילק רובו ונשאר מקצת על פרעון החוב, ואמר לו. ליה לשליש, אם אין אני נותן לו את המותר מכאן עד יום פלוני, תן לו שטרו. ויחזור ויתבע הכל (ב"מ קיז: ובע"ז נדרים כז:) ויחזור ויגבה כל מה שכתוב בו במחילה (נדרים שם). **ולא נתן.** ולא פרע (שם). **ר' יוסי אומר יתן.** השליש השטר למלוה ואע"ג דאסמכתא היא, דסבור היה לפרוע בתוך הזמן, קנה המלוה את השטר (שם). **אסמכתא.** הבטחת גוזמא שאדם מבטיח את חבירו לסמוך עליו שאם לא יקיים תנאו יתן כך וכך (ב"מ סח.) הוא דבר דאינו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו, דסבור שבוא יכול לנצח ופעמים שמנצחין אותו (סנהדרין כד:).

◆

רבינו גרשום (המשך)

הרבה והוא יתן קמ"ל דלא: הכא. בבבל: תרגימו שטרי טענתא. שזה בורר אחד נאמן שמקבל טענותיהן וכותבן וזה בורר לו אחר שמקבל טענותיו וכותבין כדי שלא יתחלפו טענותיהן ונותנין לכל אחד טענותיו ואותן של חבירו והולכין לב"ד: רב ירמיה בר אבא אמר. היינו שטרי בירורין שכותבין שזה בירר לו דיין פלוני וזה בירר לו דיין פלוני ולהכי כותבין שאם יתחייב האחד שלא יוכל לומר איני קבלתי עלי פלוני להיות ב"ד: ורשב"ג אומר לשניהן כותבין לזה לפני עצמו ולזה לפני עצמו. טענותיו ולא טענותיו של חבירו והכי נמי לאידך שלא יתחלפו טענותיהם: דמר סבר. כופין על מדת סדום. שאם האחד אומר איני רוצה ליתן אלא מחצית שכירות הסופר לפי שיכולין כל טענותי להיכתב בשטר אחד וחבירו רוצה ליתן הוא חצי השכר [illegible]

מסורת הש"ס

א) [כתובות יח: סנהדרין מד: מכות ג.], ב) [כתולין נט: פירש"י איכרא אמת ע"ש אבל בערוך איתא אבכרא וכתב התוספות מלה זו מלשון כבר], ג) [פי' פשיטא דהלוה נותן שכר], ד) ב"מ דף כ. ע"ש, ה) לעיל [יב: וש"נ] נט., ו) [ב"ק פה. וש"נ], ז) נדרים ס: ב"מ קד:, ח) [צ"ל אתן וכ"ה ברי"ף ורא"ש וע"ע בנדרים וכב"מ], ט) [נדרים כז: ב"מ מח: סו. לקמן קעג:], י) [נדרים כז:], כ) [עי' תוס' כתובות כ: ד"ה ורבי יוחנן וכו' ותוס' כתובות נה. ד"ה כתובו ותוס' לקמן קע: ד"ה אין הלכה], ל) [גירסת רשב"ם מעידין], מ) [וכותבין], נ) [צ"ל כפרק ד' נדרים].

◆

תורה אור השלם

1 כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: דברים כד א

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה מפני רעתה וכו' יתן הוא שכר קמ"ל דלא דהגלה דידיה הוא: **(ב)** ד"ה מעמיד וכו' ומה היה כתוב בו: **(ג)** תוס' ד"ה כיון וכו' שיכול לחזור כ"ש: **(ד)** ד"ה ה"ג אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אין הלכה וכו' ד' נדרים גבי ההוא דאתפיס וכו' ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין לבטלו כצ"ל: **(ה)** בא"ד ותימה דאמרינן באיזהו נשך אמר כצ"ל ותיבת אברייתא נמחק: **(ו)** בא"ד דהלוהו על שדהו וא"ל אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים ה"ה שלי ה"ה שלו איתיביה רבא כו' א"ל אני אומר אסמכתא קניא: **(ז)** בא"ד מתני' דפריך ליה מינה: **(ח)** בא"ד דהכא דרב נחמן דהכא עשה לו כמו כן וכו' אלא שליש אבל כדרב הונא דהכא מליעא תפיס המלוה: **(ט)** בא"ד כל אחד ואחד אלא שתהיה האסמכתא:

◆

רבינו גרשום

בימי בחרותה ומשויה אין אתה מכיר אותה: ובגר לה. כמו בגרת שנתחלפה לה ימי נעוריה ונכנסת בימי בגרות: כיון שהגיד. שלא היא ואיני מכירה: [אינו חוזר ומגיד]. אפ"ה במזכירין אותו ונזכר חוזר ומגיד שצורבא מרבנן לאו אורחיה למבדק להסתכל באשה כדי שיכירה יפה ויכול לסמוך על אחרים שמכירין: כיון דדק דק. ונאמן: דלמא מחלפו לה מיניה. משום דצורבא מרבנן לאו אורחיה למידק ולא להסתכל משום צניעות אבל עם הארץ מסתכל [illegible]

איני רוצה שיכתבו טענותי עם טענותיו אלא יכתבו לו טענותיו לבד בשטר אחר ויתן לו שכר לכל שכירות כתיבת שטרו ואני אתן כל שכירות כתיבת שטר טענותי אין שומעין לו דזה מדת סדום היא שלי שלי ושלך שלך אלא יכתבו לשניהן כל טענותם בשטר אחד [illegible] ורשב"ג אומר אין כופין. אלא להכי לשניהם כותבין לזה בעצמו ולזה בעצמו וכל אחד יתן שכר שטרו: לא דכ"ע כופין והכא היינו טעמא דרשב"ג דא"ל לא ניחא לי שיהו זכיות טענותיך עם זכיות טענותי בשטר אחד שאיני רוצה להשתתף עמך: דדמית עלי כאריא ארבא. כארי אורב: מתני' השליש את שטרו. [illegible] אם לא אשלים לך עד יום פלוני תן לו השליש שטרו [illegible] גמ' ר' יוסי סבר אסמכתא קניא: [illegible] לא קניא. [illegible] ואפ"ה אין הלכה כר' יוסי אלא אסמכתא לא קניא: [illegible] אני מה אעשה: [illegible] מי שנמחק שטר חובו. [illegible] ויביא אותו לפני ב"ד שיעידו בפניהם מה שראו באותו השטר. והן ב"ד עושין לו קיום. שיכתבו לו [illegible] איש פלוני בן

לוה עמו. משום דשטר חוב הוא לו ואין חבין לאדם אלא בפניו: והלוה נותן שכר לסופר. משום דריוח שלו הוא שהוא מקבל ונצרך הוא: פשיטא. דלוה נותן שכר דריוח שלו הוא: לא צריכא דיהיב ליה בעיסקא. [illegible] אע"פ שאין הלוקח עמו. דזכות הוא למוכר [illegible] פשיטא. דלוקח נותן שכר שהוא זוכה: לא צריכא במוכר שדהו מפני רעתה. [illegible] פשיטא. דאין כותבין אלא מדעת שניהם [illegible] אפילו צורבא מרבנן. [illegible] או שטר קבלנות שמקבל שדה בכך וכך כורין לשנה אלא מדעת שניהן והמקבל נותן את השכר [illegible] פשיטא. המקבל נותן שכר דנהנה: לא צריכא בבורה. [illegible]

א) רבינו היה לו כמכאן הגי' שהובא ברשב"ם ד"ה איידי. ב) אולי צ"ל ר"י סבר אסמכתא קניא. אם לא נתתי וכו'.